

Moksliniai tyrimai¹ parodė, kokią fizinių ir kitų žeminančių bausmių įtaką daro vaikams.

Vienas iš didžiausių iššūkių, trukdančių priimti naują požiūrį į tėvystę, kuri gerbia vaiko teises, yra ilgą laiką vyravęs požiūris, kad vaikai mokosi dėl patirto skausmo arba gėdos. Iš esmės toks įsitikinimas buvo populiarus beveik kiekvienoje pasaulio šalyje, tačiau pastaraisiais metais jis sparčiai kinta, atsižvelgiant į naujausių mokslinių tyrimų rezultatus ir augantį vaiko teisių pripažinimą.

¹ Šioje dalyje daugiausia remiamasi dviejų tyrimų rezultatais. Pirmasis – tai metaanalizė, atlikta E. Gershoff, kuris išanalizavo 88 tyrimų apie „kasdienės“ bausmes rezultatus („Tėvų taikomos fizinės bausmės ir susijęs vaiko elgesys bei patirtys: metaanalitinė ir teorinė apžvalga“. *Psichologijos biuletenis* (2002), Nr. 128, p. 539–579). Antras tyrimas – tai išsamė S. N. Hart, M. R. Brassard, N. J. Bingelli ir H. A. Davidson tyrimo apžvalga („Psichologinis smurtas“. Iš APSAC leidinio „Smurto prieš vaikus vadovas“ (2002), red. J. E. B. Myers ir kt.; Sage Publications, p. 79–103).

Daugelis tėvų tikisi, kad fizinės bausmės vaikams bus gera pamoka. Tačiau tai, ko iš tikrųjų išmoksta vaikai, labai skiriasi nuo to, ko tėvai nori išmokyti.

1. Fizinės ir kitos žeminančios bausmės silpnina vaiko ir tėvų ryšį. Vaikai yra priklausomi nuo tėvų gebėjimo apsaugoti juos nuo žalos. Kai tėvai žeidžia vaikus fiziškai ir emociškai, vaikai išmoksta, kad negalima pasitikėti, jog tėvai juos apsaugos.

Stiprūs tarpusavio pasitikėjimo santykiai yra pozityvios tėvystės ir sveikos vaiko raidos pagrindas. Susilpnėjęs tėvų ir vaiko ryšys gali sukelti emocinių ir elgesio problemų.

2. Fizinės ir kitos žeminančios bausmės kenkia vaikų emociniam vystymuisi. Vaikams svarbu žinoti, kad jie yra vertinami. Fizinės ir kitos žeminančios bausmės verčia vaiką jausti, kad jį atstumia žmonės, kurie jam yra patys svarbiausi visame pasaulyje. Tokia patirtis gali turėti visą gyvenimą trunkančią neigiamą įtaką jų pasitikėjimo savimi jausmui.

Vaikai, kuriems taikomos fizinės bausmės, yra labiau linkę į depresiją ir nerimą, alkoholio ir kitų narkotinių medžiagų vartojimą, jiems labiau būdingos psichinės ir protinės problemos. Vaikams, kurie yra emociškai baudžiami, daug dažniau būdinga žema savigarba, jie yra emociškai nestabilūs,

jiems sunku pasitikėti kitais ir kurti su jais santykius, būna labiau drovūs, intravertiški ir nepaprastai nuolaidūs, paklusnūs, taip pat yra didesnė tikimybė, kad jie sirgs depresija, turės suicidinių minčių.

3. Fizinės ir kitos žeminančios bausmės gali sukelti apmaudo ir priešiško tėvams jausmus, kurių vaikai negali tiesiogiai išreikšti. Be to, vaikai pradeda bijoti savo tėvų, todėl tampa vis mažiau nuoširdūs bendraudami su jais.

Tokios bausmės pateikia agresyvių konfliktų sprendimo modelį, kurį vaikai gali vėliau taikyti savo asmeniniuose santykiuose. Vaikai, kurie buvo fiziškai ar psichologiškai baudžiami, gali būti labiau agresyvūs. Fizinės bausmės didina tikimybę, kad vaikai smurtaus prieš brolius ir seseris, tyčiosis, o užaugę naudos prievartą ir žalos savo partnerius. Žeminančios bausmės yra susijusios su melavimu, vagystėmis ir prievarta. Fizinės ir psichologinės bausmės yra susijusios su žemesniu gebėjimu užjausti kitus, tačiau aukštesniu antisocialinio elgesio lygiu.

4. Fizinį bausmių taikymas didina vaiko sužalojimų tikimybę, kadangi naudojamas smurtas labai lengvai gali peraugti į nekontroliuojamą prievartą. Vaikai, kuriems tėvai suduoda ar pliaukšteli, daug dažniau sulaukia iš tėvų ir kumštelėjimų arba spyrių.

Dažniausiai smurtas didėja tais atvejais, kai vaikai priešinasi – tai kursto tėvų pyktį, kuris perauga į brutalią jėgos naudojimą. O kartais vaikai paprasčiausiai nesugeba kontroliuoti elgesio, už kurį yra baudžiami, todėl tėvai, kurie tiki, kad fizinė bausmė veikia, gali tik padidinti naudojamo smurto intensyvumą, kai vaikai nepaklūsta. Kai kuriais atvejais vaikai pripranta prie to, kad yra mušami, todėl tėvams tenka mušti vis stipriau, kad bausmė turėtų tokį patį efektą kaip anksčiau. O būna ir tokių atvejų, kai mušami vaikai parkrenta, susitrenkia galvą arba nukrenta nuo laiptų, patiria traumas netiesiogiai. Daugelis tyrimų parodė, kad iš tikrųjų tai, ką esame įpratę vadinti „fiziniu smurtu“, dažniausiai yra būtent fizinės bausmės, tai yra tėvų bandymas koreguoti arba kontroliuoti vaiko elgesį taikant bausmes ant vaiko kūno. Kiekvienais metais labai daug vaikų visame pasaulyje miršta nuo to, kad jų tėvai bando kontroliuoti jų elgesį taikydami fizinę jėgą.